

Együttműködésünk sikerrel szerepelt Pécsen

Verőfényes, tavaszi reggel. A felkelő nap aranyló sugarai csillogva törnek meg a robogó autóbusz üvegein, amely Pécs felé viszi a Szegedi Orvostudományi Egyetem kultúregyüttesének jókedvű utasait.

Az utat gazdag termőföldek szegélyezik, itt-ott zöldelő, pompájukban kibontakozó erdősávok tarkítják. A fák lombjai közül a szeged-környéki tanyavilág piros-cserepes házainak kéményei kandikálnak.

táncsoport sikeréről. Minden egyes szereplésüket „vastaps” kísérté.

Az előadás után az Egyetem aulájában bál volt, ahol izlésesen berendezett terem várta a szegediek. Az érdeklődők és kíváncsiak tömegei vettek körül bennünket. Legtöbben táncsoportunk tagjaira és sikereinek titkaira voltak kíváncsiak. Egy részüket a szegedi népdalok érdekelték.

Vasárnap délután a Mecsekbe

Zöld erdőben sétálgattunk Hallgattuk a madártrillát Nézegettük az ibolyák karsú kelyhét, halvány szirmát. Egyszer csak egy erdőlakó Tapsifüles kicsi nyul Mint a szélvész oly sebesen a tisztáson átgurul.

„Papa, Papa!” — szólt a fiam „Fogd meg ötöt énnekem Hazaviszem és beázom, Káposztával etetem. Szép, aranyos ketreckébe,

Erdei séta

Adok neki friss tejet, Minden reggel a harmaton Szedek neki friss füvet.”

Kicsi fiam, jól figyelj rám, Amit mondok én neked: „Vésd be jól a kis szivedbe, mindig ez legyen veled: Mindenféle csodás jónál Amit ad a nagyvilág, Embereknek és állatoknak Többet ér a szabadság!”

Gáti János
orvostanhallgató

FALU

Olyan ez a szó a most végző főiskolások egy részének, mint papnak a bűn, tolvajnak az akasztófa. Rettenet és borzalom. Pedig higgyétek el, kedves most végző barátaim, hogy igen szép feladat előtt álltok. Nemcsak a falusi gyerekeket kell bevezetni a történelem, biológia vagy matematika rejtelmeibe, hanem nevelni kell szüleiket, s a falu egész dolgozó társadalmát. Engedjétek meg, hogy saját életemen mutassam meg, milyen egy falusi pedagógus élete.

1951-ben végeztem el a Szegedi Pedagógiai Főiskolát. Ugyanakkor kineveztek a Szegedi Tudományegyetem egyik tanszékére tanársegédnek. Egy évi tanszéki munka után régi vágyamat teljesítette az Oktatásiügyi Minisztérium. Falura helyeztek, általános iskolába, Deszre. Feleségem ekkor már egy éve ott tanított Deszken.

Nem volt könnyű beilleszkedni sem az iskola, sem a falu életébe. A diákszálló csemettyűje helyett a puszta induló csorda bögése, a gulyás túlke ébresztett. Az iskolában már 7 órákor gyülekeztek a távoli tanyákról jövő vidám, piros-pozsgásképző gyerekek. Nagy élmény volt számomra a reggeli

zászlófelvonás ünnepélyessége, de még ennél is nagyobb élmény első tanítási óráim a 47-es létszámú V. osztályban. Lassan megismertem minden fiamat, lányomat, a csintalan Kovács Lacit, a szorgalmas Hévesit, a kövér és jószájú Jancsiként Szvetozárt, a sokat hiányzó Prónai Matyit, a széphangú Novkov Milicát, a csirkefogó Szvetliket és a többieket. Ők is hamar megszerettek. Szeptember 29-én, névnapomon már virággal köszöntöttek. A legszebb ajándék azonban nem a virág, hanem kis tanítványaim ragaszkodása volt.

Nevelői feladatomon kívül elvégeztem az úttörővezetői munkát, irányítottam a repülőmodellező szakkört, fatechnikai szakköröm a járás legjobb szakköréi közé tartozott. Sportköröm is jó munkát végzett. Az 1952–53-as tanév végén 120 tanulómmal tette le az MHK-próbákat.

Sokkal nehezebb volt megbarátkozni a felnőttekkel. A tanstestület és igazgatóm is sokat segített nekem. Családlátogatásaim soha össze nem szűnő, s lassanként nem múlt el esküvő, dísznőtor, hogy ne hívtak volna

meg. Néhány szücsőn (szerb névnap) való részvétel adta azt a gondolatot, hogy dolgozzam fel a deszki délszlávok néprajzát. Mire ezt a munkát befejeztem, eljött a nyár.

A vidám nyári hétköznapiak számomra és úttörő csapatom számára is sok feledhetetlen eseményt tartogattak. A megyei repülőmodellversenyen való részvétel, a kálászfűző versenyek, a tűzmelegítő szolgálat izgalmi, de legjobban a Marosban való lubickolás, s a csillagos éjszaka a partmenti erdőben. Ezek az események kovacsolták szétörhetetlen közösségé gyermekéimet.

Az őszi változást hozott iskolánkba. Új pedagógusok jöttek, s egy évvel idősebbek lettek az én kis tanítványaim. Mire újra munkába lendültem, váratlan esemény történt velem. Igazgatóm javaslatára kineveztek Kúbekháza igazgatónak, egy tíz tanerős, teljesen osztott 8 osztályos iskolába. Itt minden pedagógusnak biztosítottam megfelelő lakást, s kiharcoltam a napközi otthont, amely a pedagógusok számára lehetővé teszi az olcsó ételmezést. Az a véleményem, hogy kezdő pedagógusok felkarolása, támogatása biztosíték arra, hogy a későbbiek során jobban segítik munkámat.

És most engedjétek meg, kedves munkabámuló kártyásaim, hogy tapasztalataim jogán figyelemmel kísérek benneteket: a megelégedést magatokban víztitek, energiában, harckészségben, hivatástudatban munkahelyetekre. Ha ezek az erők nincsenek meg benneteken, nem teremti meg nyugalmatokat a több lehetőséget nyújtó nagyváros sem.

Hódi Mihály
általános iskolai igazgató

A kőkorszaki koponyalékeléstől a mai agysebészetig

A koponyalékelés ősidők óta végzett műtét, ezzel szemben a tulajdonképpeni agysebészet néhány évtizedes múltra tekinthet vissza csupán. Mi ennek a története? Ez talán nemcsak szakmai kérdés, de általános emberi is, ha éppen felvetődik. A válasz pedig rá: egy darab kultúrtörténet.

Már az ősember operált? Igen bizony, és ennek éppen a kőkorszakból megmaradt, lélekt emberkoponyák az egyetlen közvetlen és mégis ékesen szóló bizonyítékai. Sok helyen, Ausztriától a Salamon-szigetekig és Peruiig, a föld alól és barlangokból kerültek elő ilyen koponyák. Köztük olyan is van, amin még az is megállapítható, hogy a kőeszközzel végzett műtét félbeszakadt, feltehetően azért, mert műtét közben halt meg a „páciens”. Több koponyalékelés viszont hosszú évekkel szóló gyógyulás mellett bizonyít.

Miért csinálta minden nép éppen ezt a műtétet ősidők óta? Először is: bizonyára másféle műtéteket is végeztek emellett és a baleseti sérülések ösztönös és tapasztalati el-látásán kívül, de azok bizonyítékai elenyésztek az évtizedezredek alatt. Nem maradt feljegyzés és ugyan hová lett már a csontokról a bőr és a hús. Azaz mégis: maradt élő bizonyíték! Az ősember máig élő utódain! Ujguinea, Újkaledónia, a Salamon-szigetcsoporthoz „vademberei” a legújabb időkig az ősi, primitív, kőkorszaki életszíntvonalon éltek vagy élnek és többféle kisebb-nagyobb műtéten kívül a koponyalékelést is kőeszközökkel, éppúgy végezték, mint az őseik. Babonából? „Rossz-szellem”-kibocsátás címén? Aligha csupán azért. Ősi hagyományos gyógy módoként bizonyára csak azért maradt fenn maig, mert a műtétnek is, a kísérő hókusz-pókusz mellett, meg volt és meg van a maga tapasztalati alapja és észszerű, racionális magva. Legalább is bizonyos esetekben, ha arra ráhibáztak. Elmebajoknál ugyan nem, de nagy agynyomást vagy epilepsziát okozó bajok bizonyos eseteiben kétségte-lenül javulást hozhatott a műtét, a nyomás és a feszülés csökkentése által, mert az agyburkokon belül az agyhoz magához, aligha mertek sokat hozzányúlni az ősi és primitív operatőrök.

Igy volt ez a legújabb időkig. Egyébként

a szegedi múzeumban is látható népvándorlaskorabeli, operatívval kikészített koponya.

A középkorban később valósággal divattá vált a trepanatio most már

fémesszközökkel, véső-kalapáccsal, korong-trepánnal vagy pergőfűrővel végezték. Különösen a hollandus sebészek voltak egy időben igen serények e téren: egyikük nem volt rest hetszer, de volt olyan is, aki huszonhatszor képes volt betegének fejét megfúrni elmebetegség, sérülés, vagy fejfájás miatt. Mai szemmel nézve, szinte elképzelhetetlen, hogy megfelelő érzéstelenítés és fertőtlenítés híján mégis akadt olyan, aki csinálta és olyan, aki hagyta magát! A régiek nyilván marconabbak voltak a mai embe-reknél. Igaz viszont az, hogy vannak agybetegségek, amelyek esetén a mai sebész sem tehet többet, — de legalább kíméletesen, — mint kőkorszaki vagy középkori trepanáló elődje. Most már azonban megválogatott, csak éppen erre szoruló esetekben, amikor többet nem tehet. A koponyalékelés ugyanis manapság legtöbbször csupán bevezetése a tulajdonképpeni agyműtétnek.

A százéves „új sebészet” a kellő anatómiai tudás, az érzéstelenítés és a fertőtlenítés hatalmas fegyvereinek birtokában is, aránylag csak későn, az 1900-as évektől kezdve merészkedhetett be a koponyán belülre. Addig a hasüregben már otthonosan dolgozhatott, de nem így a csontosan félig fix mellkas és különösen nem a teljesen fix térfogatú koponyaüregben. Miért? Mert ezekben a testüregekben más és más fizikai törvények uralkodnak, más szabályok érvényesek és más módszerek szükségesek a bennünk való operáláshoz. Időbe tellett, míg ezek titkainak nyitására rá lehetett jönni és az agyban bizonyos betegségek, különösen daganatok természetét valamint a velük való teendőit ki lehetett tanulmányozni.

A koponyacsont feltárással még csak hagyján állt a dolog; elvileg és ennek technikáján nem kellett sok változtatást eszközölni. Igényesebb sebész villanyhajtásos fűrőt használhat hozzá. De már a test egyéb helyein végzett műtétekhez bevált és használatos vérzésesillapító módszerek a finomabb agyi ereken csodót mondtak. Ezért ide kíméletesebb, úgynevezett

nedves műtét technikát

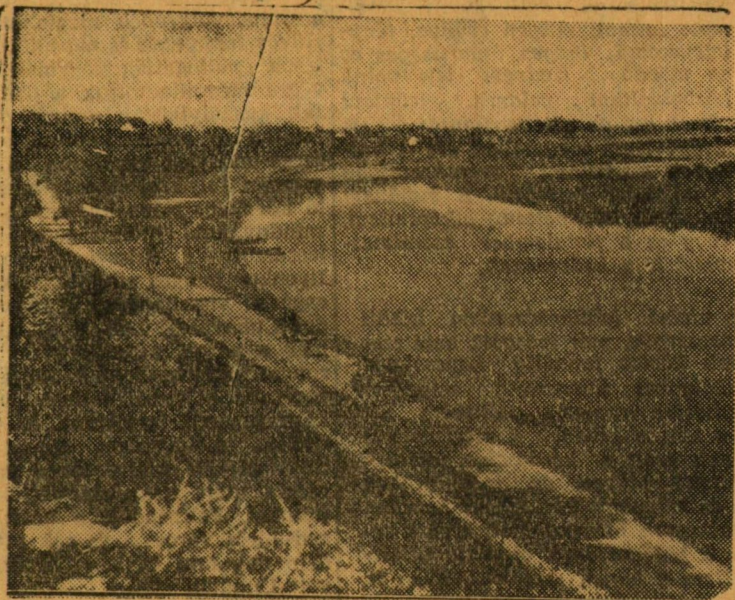
kellett bevezetni, folyadék locsolással és szívással; a szakadékok, vékony agyi erecskéket miniatűr fémkapcsokkal kellett lefogni vagy bennük a vért villanyos eszközzel megolvastani. Hasüregi műtétnél akár két kézzel is benyúlhat a sebész, nem így a koponyaüregben. Itt csak eszközösen lehet és erősen kell „rámenni” a bajtérre. Ennek helyét viszont előre, mélyen

pontosan kell megállapítani. Ezen célból korszakalkotó segítséget nyújtott a levegő töltése és az agyi érrajzolatot feltűntető Röntgen felvételek kitalálása és bevezetése az 1920–30-as évektől kezdve. Az érzéstelenítés agyműtétekhez nem jelentett nagy problémát. Ehhez úgyszólván csak a bőrt kell érzésteleníteni, ami igazán nem nagy feladat. Az emberek csodálkozva szokták tudomásul venni, hogy agyműtéthez nem kell a beteget elaltatni, műtét alatt végig beszélgetni lehet vele és annyi fájdalmat sem érez, mint egy minden-napos sérvműtét alkalmával. A csont ugyanis nem fáj, ha fúrják vagy fűrészelik; az agyburki erek érzékenyek csak kissé, de már az agyvelő maga — csodálatosképen — semmit sem fáj, akárhogy zúznák vagy vágnák is! Az egész testet az agy érzí — csak saját magát nem! Eszerint az agy végtelenül önzellen, vagy talán elbizakodott, csontos tokjának, burkai között áramló folyadék-köpenyének birtokában, amelyen belül csodálatos szerkezeti megoldással szinte súlytalanul felfüggesztve pihen, illetőleg piheg finoman és folytonosan a szívdobbanás és légzés üteme szerint. Ez ember számára szinte döbbenetes volt arra rájónni, hogy,

sok olyan agyrész van, amit „bűntetlenül” ki lehet vágni,

ha abban veszedelmes baj fészkel. Ezenkívül is csodálatos, hogy az agyvelő mi mindent képes elviselni, kiegyenlíteni, különösen a fokozódó belső, lassú nyomás károsító hatásával szemben türelmes. E tekintetben azonban végül is van egy határ, amin túl a legtürelmesebb agy sem engedhet egy hajszálnyi sem és ezt sajnos rendszerint váratlanul, hirtelen nyilvánítja: az életfontos központok működésének beszüntetésével. Az agyvelő új szerzeményei, lebenyek és tekervények, mondhatni legemlékezőbb részei, a büszke emberi kultúra kiteremtői — sajátságos irónia — az élet szempontjából nélkülözhetők! Ezzel szemben az ősi, primitív agytörzs, a gerincvelő folytatása az, amiben az agyvelő nem ismer tréfát. Ennek hirtelen megnyomását, kimozdítását vagy visszamozdítását sem tűri el! Az agyvelő, ez a csodálatos, türelmes, precíz műszer ebben, szerényen bár, de legalább is egy ingaóra leányához ragaszkodik. Az is megáll, ha helyzetéből kimozdítják. Ez szab határt főként a mai agysebészetnek és ebből lecsalább, némi lealkudás: a jövő feladata.

Láng Imre
egyetemi tanár

Gyönyörű tájakon útbán Pécs felé

Első pihenőállomásunk Baja. Nemsokára a Dunántúl dombos, erdős, pászta regényes tájain visz utunk. Az autóbusz pöfögő, néha ki-kihagyó motorja újabb és újabb emelkedőket hagy maga mögött. Sorra megyünk munkásokztályunk nagyszerű alkotásain, a viaduktokon át.

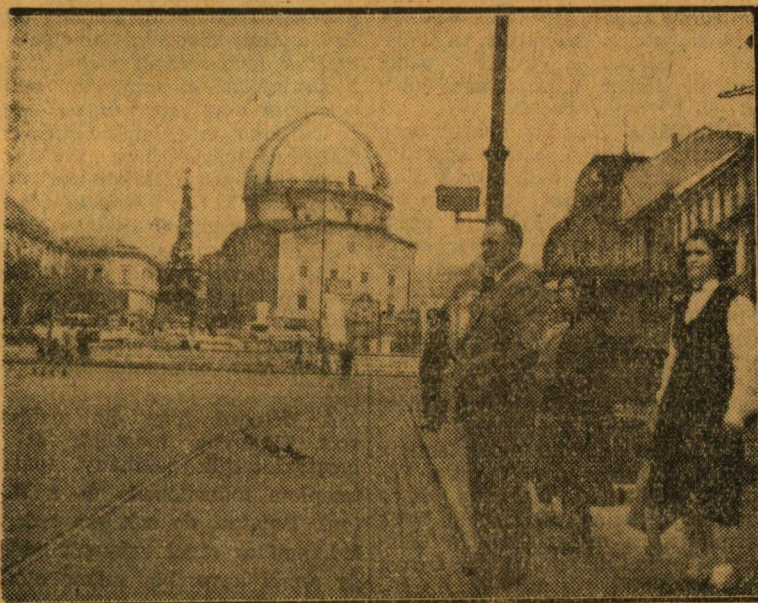
Lassan feltűnik a láthatáron a Mecsek ködbevesző hegyvonulata. Az autóbusz utasai ujjongó csodálkozásba törnek ki, amint meglátják Pécsbánya kokszolóműveinek évtizedes termékeit, az óriási salakhegyeket.

Megérkeztünk Pécs ősrégi városába. Rövid időn belül, a fásarzó út után hatalmas étvágygal fogyasztjuk jóminőségű ebédünket.

Délután, az elszállásolás kisebb-nagyobb zavarai után várakozással és kissé idegesen tekintünk az esti előadás elé. Vajjon milyen lesz,

mentünk közös kirándulásra. Hová is vihettek volna bennünket, alföldiek a jó pécsiek, mint hegyet mászni. Minden fáradságot megért a Mecsek páratlan szépsége. Nem egy szegedi kiáltott fel a szívet-lelket gyönyörködtető látványosságra: „Ha itt volna a mi öreg Tiszánk a Mecsek tövében, haza sem mennék Szegedébe!”

Hétfőn borús-ésős reggelre ébredtünk. Igaz, hogy erre a napra a tapasztalatcsere volt a döntő program, s ezt az eső nem akadályozta. Hallgatóink elmentek egyes előadásokra, elbeszélgettek a pécsi hallgatókkal, kicserélték tapasztalataikat. A párt, a DISZ, a szakszervezet és az állami szervek képviselői szintén tapasztalatcserevel töltötték a délelőttöt. Megismertük a Pécsi Egyetem életét, a vezető szervek munkáját, s jelentős tapasztalatokkal gyarapodva

Pécsi Széchenyi-terti török eredetű templom (dzsámi)

s lesz-e egyáltalán közönség? Tet-szik-e majd a műsorunk a pécsi-eknek? Kielégítjük-e a pécsiek kultúrigényét? Ehhez hasonló gondolatok motoszkálnak mindannyiunk fejében.

Este 8 órára a Liszt-kultúrterem ódon falait zsúfolásig megtöltötte a közönség, amely nagyrészt fiatalokból, egyetemi és főiskolai hallgatókból állott.

Nehéz dolog egy előadást helyesen értékelni. Másképp nézi a rendező, a szereplő, s másképp a közönség. Csak néhány dolgot, ami bizonyítja a sikert. A zenekar Suppe: „Költő és paraszt” c. nyitánya után óriási tapsvihar fogadta a lelkes kis együttes zenei szem-pontból is kiváló teljesítményét. Az együttes citerazenekarának pedig még ráadást is kellett adnia, nem is beszélve a színpadisták és a

indultunk vissza délután.

A most már valósággal ömlő eső kissé nyomasztóan hatott az emberekre. De mire a Dunához értünk, az ölelkező lágy hullámokat a komor felhők mögül ki-kibukkanó, tovatűnő nap aranyló sugarai csókolgatták.

S az autóbusz vitte tovább, fáradt, de mégis vidám és boldog utasait. Szegedhez közeledve a hangulat is emelkedett. Vidám nótaszó köszöntötte a sötétből kibukkanó szegedi villanyfényeket.

Ismét itthon. Elmondhatjuk, hogy az együttes eddigi munkáját siker és megértés koronázta, még hozzá új, ismeretlen közönség részéről. Kell, hogy ez még fokozottabb, még nagyobb munkára serkentsen bennünket.

Borbély László